

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

מסעי

(חלק יח — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלכותי שיחות — שבוע פרשת מסעי (אד"ק) (א);
(בכל העולם) מטות-מסעי, כה תמוז — ב מנחם-אב, ה'תשפ"ב (ג)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

מסעי ב *

פון ארץ ישראל אין חו"ל,⁸ און צווישן זיי אויך די הלכה⁹: „לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם ואל ידור בחוצה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד ע"ז, שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אל-קים אחרים".

ב. צו פאָרשטיין שיטת הרמב"ם דאָרף מען פריער מבאר זיין דעם המשך וסיום דברי הרמב"ם אין דער אויבנדערמאָנ־טער הלכה:

„כשם שאסור לצאת מהארץ לחו"ל כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות שנאמר¹⁰ בבלה יובאו ושמה יהיו".

דער מקור פון דער הלכה איז (ווי דער כס"מ איז מציין) אין מס' כתובות וואו די גמרא ברענגט צוויי מימרות פון ר"י: „א"ר יהודא כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם"¹¹; און נאָכדעם ווערט דאָרט געבראַכט¹²: „א"ר יהודא אמר שמואל כשם שאסור לצאת מא"י לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות".

זיינען ידוע¹³ די שאלות אין דעם:

(8) וגם הדינים שבמשנה (כתובות שם. הובא ברמב"ן פרשתנו) הכל מעלין לא"י כו' – רמב"ם פ"ג מהל' אישות הי"ח ואילך. וראה רמב"ם הל' עבדים פ"ח ה"ט.

(9) הלכות מלכים שם הי"ב.

(10) ירמ' כז, כב.

(11) שם קי, סע"ב.

(12) קיא, א.

(13) ראה מהרי"ט כתובות שם. לח"מ לרמב"ם. הגהות עמק המלך לרמב"ם שם. עיון יעקב לע"י. שו"ת אבנ"ז יו"ד סי' תנד אות מג ואילך. ועוד.

א. אויפן פסוק¹ „והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה“, זאָגט דער רמב"ן: „על דעתי זו מצות עשה היא יצוה אותם שישבו בארץ וירשו אותה כי הוא נתנה להם . . ומה שהפליגו רבותינו במצות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה . . בכאן נצטוונו במצוה הזו“. נאָך מער: אין זיינע השגות והשלמה צו ספר המצות להרמב"ם רעכנט עס דער רמב"ן אַריין אין מנין המצות² אַלס אַ באַזונדער־רע מצוה (ניט ווי שיטת הרמב"ם). און ער איז מאריך אין דעם און זאָגט, אַז דאָס איז דער טעם וואָס די גמרא³ זאָגט „כל היוצא ממנה (פון ארץ ישראל) ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד ע"ז שנאמר⁴ כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' גו"י“.

און כאָטש דער רמב"ם רעכנט ניט ישוב הארץ כו' אין מנין המצות, און ער זאָגט בכלל ניט אַז דאָס איז אַ מצוה⁶, פונדעסטוועגן געפינט מען אין רמב"ם כמה הלכות⁷ אין דעם איסור אַרויסצוגיין

(*) וסיום מס' כתובות.

(1) פרשתנו לג, נג. – בכמה ענינים דלקמן (בפנים ובהערות) – ראה ג"כ אנציקלופדיא תלמודית ערך א"י, וש"נ. ארץ חמדה (אה"ק, תשי"ז) שער א', ובפרט שם סי' ה'.

(2) מ"ע ד. וראה גם רמב"ן אחרי יח, כה.

(3) כתובות קי, ב.

(4) בגמ': „כל הדר בחו"ל כו"י. וראה לקמן

הערה 56.

(5) ש"א כו, יט.

(6) וראה מג"א לטהמ"צ שם. ובהנשמך לקמן

הערה 57.

(7) הל' מלכים פ"ה ה"ט ואילך.

„כך אסור לצאת מבבל לא”¹⁸ אָדער, וויבאַלד ער זאָגט „לשאר הארצות” ווי די צווייטע מימרא, האָט ער ניט געדאַרפט בריינגען דעם לימוד פון פסוק „בבלה וגו”¹⁹?

(ב) ס’איז לכאורה אַ סתירה אין דברי הרמב”ם גופא: פון התחלת הדין „כשם שאסור לצאת מהארץ לחו”ל כן אסור לצאת מבבל כו” איז משמע אַז דער איסור יציאה מבבל איז מצד הסברא – מצד דער זעלבער סברא וואָס „אסור לצאת מהארץ” – דערנאָך איז ער מסיים „שנאמר בבלה יובאו”, ד. ה. אַז דער איסור איז ניט מצד אַ סברא (כשם – כך), נאָר מצד דעם פסוק, וואָס ער האָט ניט קיין שייכות צו דער יציאה מא”י לחו”ל.

(ג) בעצם הענין: ווי בריינגט דער רמב”ם פון „בבלה יובאו” אַ ראי’ אַז אידן טאָרן ניט אַרויסגיין פון „בבל לשאר הארצות” בעת דער פסוק רעדט גאָר וועגן די כלי שרת, און ווי עס איז מוכח אויך פון גמ’²⁰, וואָס דעריבער ברענגט ר”י אַ צווייטן פסוק.²¹

18) כמ”ש במהרי”ט שם. בפנ”י לכתובות שם כ/, דר”י איירי באותן בני גולה שנשארו מגלות ראשון או מבניהם כו’ (וכ”כ במהרי”ט. ובכ”מ). ור”י אמר שמואל „כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות”, היינו שהוגלו בגלות שני ובאו לבבל דרך מקרה דאפ”ה אסור לחזור, אבל ראה הפלאה שם, דמ”ש ר”י מבבל לא”י רבותא נקט. ועוד ועיקר: פירושו הוא לפי הסברת רש”י לפי שיש שם ישיבות כו’ כדלקמן, ולא לפי הרמב”ם (ועפ”י מובן גם שאין לפרש לדעת הרמב”ם כמו שפי’ במהר”ם שיף שבהערה הקודמת). וראה לח”מ שם. 19) ועפ”י מובן שאין לתרץ שהוא ע”פ הכלל (הובא ביד מלאכי כללי הרמב”ם אות ד’) שהרמב”ם נקט הדרשא היותר פשוטה, כי הרי”ז רק כשאין נפק”מ לדינא, משא”כ בנדוד”ד.

20) כתובות שם.

21) וראה בפנ”י הפלאה (ועוד) בפ”י הגמרא.

(א) ווי איז דער רמב”ם כולל ביידע מימרות פון גמרא צוזאַמען – די ראי’ פון פסוק („בבלה וגו”) בריינגט דאָך ר”י אין דער ערשטער מימרא לגבי דעם איסור יציאה פון בבל אין א”י, און דער רמב”ם בריינגט עס ביים איסור יציאה פון בבל לשאר ארצות (וואָס דאָס איז די צווייטע מימרא פון ר”י)?

לפי”ז ווערט קשה ממ”נ: אויב מיט זיין לשון „אסור לצאת מבבל לשאר הארצות” מיינט דער רמב”ם כולל זיין אויך א”י¹⁵ (ווי דער כס”מ זאָגט), ווייל ער לערנט אַז „בבלה יובאו וגו” קומט ממעט זיין אַלע ארצות – איז ניט מובן וואָס איז דער אויפטו אין גמרא פון דער צווייטער מימרא פון ר”י (בשם שמואל) וואָס אסר”ט „לצאת .. לשאר ארצות” אויף דער ערשטער מימרא פון ר”י (בסתם) וואָס ער לערנט אַרויס דעם איסור לצאת מבבל לא”י פון פסוק „בבלה וגו” – וויבאַלד אַז משמעות הכתוב איז כולל סיי א”י און סיי שאר ארצות?¹⁶

און אויב דער לימוד פון „בבלה וגו” אין דער ערשטער מימרא דר”י איז ממעט נאָר די עלי’ פון בבל אין א”י און ניט יציאה לשאר ארצות און די צווייטע מימרא, וואָס טוט אויף דעם איסור „לצאת מבבל לשאר ארצות”, מיינט נאָר שאר ארצות און ניט א”י¹⁷ – האָט דאָך דער רמב”ם געדאַרפט זאָגן: אָדער (דעם לשון פון דער ערשטער מימרא דר”י)

14) ודוחק לומר שגורס (בגמרא), שנאמר בבלה יובאו גו” בדברי ר”י אמר שמואל.

15) אף שפשטות הלשון „לשאר הארצות” משמעותו לבד ארץ ישראל.

16) ראה לח”מ שם. הפלאה כתובות שם.

17) ע”ד שפי’ במהר”ם שיף (ועוד): דתרי מילי הו” . . מבבל לא”י בעשה לשאר ארצות אסור משום ישיבה כו’.

רעדט דאָך וועגן דעם זמן פון גלות ראשון, וואָס דעמאָלט זיינען די אידן פאַרטריבן געוואָרן אין גלות בבל, אָבער דער גלות בחורבן ביהמ"ק השני איז דאָך ניט געווען לבבל – איז פאַרוואָס זאָל דער איסור בבלה יובאו זיין אויך באַ דעם גלות, וואָס ער איז גאַר גלות אדום?

תוס' 25 ענטפערט אויף דעם: "י"ל דב- גלות שני נמי קפיד קרא". אָבער דאָס גופא פאָדערט ביאור: לכאורה, פון וואָ- נעט איז די הוכחה אַז אויך בגלות שני (חאָטש ער איז ניט "בבלה") נמי קפיד קרא 21?

נאָכמער איז ניט מובן לויט'ן פירוש פון כס"מ, אַז מיטן איסור "לצאת מבבל לשאר הארצות" מיינט דער רמב"ם אויך ארץ ישראל – מ'געפינט דאָך אַז כמה אמוראים 26 האָבן עולה געווען מבבל לארץ ישראל 27;

ביז אַז רבותיו של ר"י (בעל המימרא), רב ושמואל 28, האָבן פריער געלערנט אין בבל, פון דאָרט עולה געווען אין ארץ ישראל און שפעטער זיך צוריקגעקערט אין בבל 29, וואָס לכאורה, ע"פ כהנ"ל, האָבן זיי פריער ניט געטאָרט עולה זיין פון בבל אין ארץ ישראל, און דערנאָך ניט געטאָרט יוצא זיין פון ארץ ישראל לבבל.

ס'איז שווער צו זאָגן אַז די אַלע וואָס האָבן עולה געווען לא"י, ובפרט רב

ג. אויך דאָרף מען פאַרשטיין כמה דיוקים אין לשון הרמב"ם וואָס ער איז משנה פון לשון הגמרא:

(א) אין גמרא איז דער לשון "כשם שאסור לצאת מארץ ישראל", און דער רמב"ם שרייבט "מהארץ".

און מ'קען ניט זאָגן אַז דאָס איז צוליב קיצור הלשון, וואָרום אין דער הלכה 22, און אַזוי אויך אין די פריערדיקע הל- כות 23, זאָגט ער כמה פעמים דעם לשון ארץ ישראל.

(ב) אין גמרא שטייט "כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל", און לשון הרמב"ם איז "מהארץ לחוצה לארץ".

(ג) די גמרא ברענגט אויך דעם המשך פון פסוק "בבלה יובאו ושמה יהיו) עד יום פקדי אותם נאום ה'", און דער רמב"ם ברענגט נאָר התחלת הכתוב "בבלה יובאו ושמה יהיו".

ד. דער ביאור בכל זה:

אין דעם טעם פון איסור יציאה מבבל לשאר ארצות געפינט מען צוויי דעות: דער רמב"ם ברענגט אויף דעם דעם פסוק "בבלה יובאו", און רש"י זאָגט לפי שיש שם ישיבות המרביצות תורה תמיד 24. די נפק"מ צווישן זיי איז: לויט דעת רש"י איז דער איסור יציאה חל נאָר כל זמן ס'זיינען דאָ ישיבות אין בבל, אָבער ווען עס ווערן דאָרט בטל די ישי- בות מעג מען אַרויסגיין פון דאָרט; דאָ- קעגן לדעת הרמב"ם, אַז דאָס איז מצד דעם פסוק "בבלה יובאו", איז משמע אַז דער איסור איז דאָ אַלעמאָל.

מען דאָרף אָבער פאַרשטיין, דער פסוק

25 ד"ה בבלה כתובות שם.

26 ראה גם המשך הגמרא כתובות שם. וראה סידור יעב"ץ בתחילתו (סולם בית א-ל אות ו').

27 כמו שהקשו במפרשים.

28 רש"י סוכה ט, א ד"ה כי אמרייתה. ע"ז טז, ב ד"ה רב יהודה. ועוד.

29 ראה סדר הדורות ערך שמואל אות ג.

22 בתחילתה. הובא לעיל ל"א.

23 ריש הלכה ט, י"א.

24 וראה גם מאירי ובש"מ"ק שם.

ענינים דריקט זיך אויך אויס (צווישן אַנדערע) אין דעם נאָמען פון דער לאַנד: מצד דער קדושה ווערט זי אָנגערופן „ארץ ישראל“ דוקא, שולל „ארץ כנען“ וכיו"ב, וואָרום די קדושה האָט ניט קיין שייכות לאַרץ כנען; דאָקעגן מצד בחירת הקב"ה באַרץ ישראל מוז זי ניט אָנגע-רופן ווערן דוקא „ארץ ישראל“, מ'קען איר אָנרופן אויך „ארץ כנען“³⁷, וכיו"ב, וואָרום די בחירה פון אויבערשטן איז געווען „כשבא (הקב"ה) העולם חלק הא-רצות לשאר האומות ובחר בארץ ישראל“.

לויט דעם קומט אויס אַז אויך אין דעם איסור יציאה פון ארץ ישראל זיינען דאָ צוויי ענינים: א) מצד קדושת הארץ³⁸ (וואָס דאָס איז אויך נוגע לקיום המצות התלויות בארץ³⁹), ב) מצד דער

ושמואל, האַלטן ניט ווי ר"י (צי ווי ר"י אמר שמואל)³⁰, און אויך – אַז אעפ"כ פסקונט דער רמב"ם³¹ „כשם שאסור לצאת מהארץ לחוצה לארץ כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות“.

ה. נקודת הביאור בזה:

אין דעם וואָס א"י איז אויסגעטיילט פון אַלע ארצות זיינען בכלל דאָ צוויי ענינים: א) דאָס וואָס דער מדרש³² זאָגט: „חביבה א"י שבחר בה הקב"ה“; ב) דאָס וואָס ארץ ישראל איז אַן ארץ קדושה, ווי ער זאָגט אין מכילתא³³ אַז „עד שלא נבחרה ארץ ישראל היו כל הארצות כשרות לדברות משנבחרה ארץ ישראל יצאו כל הארצות“³⁴.

און אין די צוויי ענינים באַשטייט די שייכות פון אידן מיט א"י: א) מצד בחירת הקב"ה – וכמרז"ל „בחר בארץ ישראל כו' ובחר לחלקו ישראל כו' אמר הקב"ה יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי“³⁵. ב) מצד קדושה וואָס איז דאָ אין ביידן, אין א"י און אין די אידן, וואָס זיי זיינען אַן „עם קדוש“³⁶.

דער אונטערשייד צווישן די צוויי

(30) מלבד ר"ז שמפורש בגמרא (כתובות שם) ד,הוה קמשתמיט מיני' דרב יהודא. ובברכות (כד, ב) רבי אבא הוה קמשתמיט כו'.

(31) לפי הכס"מ שכולל א"י.

(32) תנחומא ראה ת. וראה במדבר פ"ג, ח. ובהנסמן לקמן הערה 34.

(33) בתחילתו.

(34) וראה המשך המכילתא שם. וראה תנחומא בהר א (בסופו) „חביבה עלי ארץ ישראל שקדשתי אותה מכל הארצות“. ובמדבר פ"ז, י (בתחילתו) „א"י ששם השכינה חונה“. ולהעיר מספרי זוטא בתחילתו ובמדבר (שם, ח): „ארץ כנען כשירה לבית השכינה“.

(35) תנחומא ראה שם. וראה מדרש רבה פרשתנו פכ"ג, ז (בסופו).

(36) וראה תשב"ץ ח"ג סימן ר', כפתור ופרח פ"י (ועוד) שמפרטים פרטים בקדושת א"י עצמה.

(37) להעיר מהכתובים בפרשתנו (לג, נא ואלך) שקורא „ארץ כנען“ או „הארץ“. אבל כ"ה בכ"מ בתורה (ראה אנצ' תלמודית שם), ובמדבר פרשתנו שם. ז: אני אכניס את ישראל שהן חביבין עלי לארץ שחביבה עלי שנאמר . . . ארץ כנען.

(38) בשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' כח, דכל הדינים דמתניתין דהאיש כופה כו' „עיקר הטעם משום קדושת א"י ומצות ישיבתה הוא אפילו בזה"ז כו' ולא משום קיום המצות כו'. אבל שם הוא לפי דעת הרמב"ן במ"ע דישוב א"י, אבל ראה חת"ס יו"ד סי' רלד שגם לדעת הרמב"ם כו' הוא מצד קדושה. וראה כפ"פ פ"ו. אבני נזר שם אות לג. וראה קונטרס „בעניני כולל חב"ד“ לכ"ק אדמו"ר מהרש"ב ז"ע (ירושלים, תרס"ו). נדפס באג"ק שלו ח"ד ע' קעב ס"ז ואילך. ובהערה הבאה.

(39) ברשב"ם ב"ב (צא, א) ד"ה אין יוצאין כו' „שמפקיע עצמו מן המצות“ (ומזה מוכח לכאורה דלא ס"ל כהרמב"ן דיש מ"ע בישוב א"י). ובתשב"ץ ח"ג סי' ר' (וראה שם סי' קצח) דדין דכופין לעלות הוא רק לחיוב מצות. וכ"כ בשו"ת מהרי"ט ח"א סמ"ז.

והנה לכאורה נפק"מ אם הוא מצד קדושת שכינה לבד או מצד מצות, לענין עבר הירדן (לכמה דיעות) וכמ"ש בתשב"ץ שם משא"כ לדעת רש"י פרשתנו לז, ב. אוה"ח מטות לב, ז. דברים

דעם גלייכט זיך אויס (אין אַ באַשטימ־
טער צייט) בכל מיט א״י: כשם ווי דער
אויבערשטער האָט בוחר געווען א״י פֿאַר
אידן פֿאַר דעם אָרט פון שלימות החירות
והגאולה פון גלות מצרים^{40*}, און דער־
נאָך — פֿאַר שנים כתיקונן (און אידן
כתיקונן), אַזוי האָט דער אויבערשטער
בוחר געווען בכל אַלס דעם אָרט פון
גלות⁴¹ פֿאַר אידן⁴², פֿאַר זמן הגלות (און
אידן זיינען בשייכות צו „חטאינו“)

און דעריבער איז דער רמב״ם מדייק
„כשם שאסור לצאת מהארץ וכו״ —
ניט „מארץ ישראל“, נאָר „הארץ“⁴³ מיט
אַ ה' הידיעה: דער ארץ וואָס איז פון
תמיד אויסגעטיילט און אויסדערוויילט
פון אַלע ארצות דערמיט וואָס הקב״ה
האָט עס בוחר געווען, וואָס מיט דעם איז
ער מדגיש אַז דער איסור יציאה וואָס
ער רעדט דאָ איז ניט מצד קדושת ארץ
ישראל, נאָר מצד דעם וואָס דער אוי־
בערשטער האָט עס בוחר געווען אַלס
ארץ פֿאַר אידן; און בזמן הגלות איז דער
זעלבער טעם חל אויף דער יציאה פון
בכל כשם ווי אויף דער יציאה פון א״י.

ז. אויף דעם ברענגט דער רמב״ם דעם
פסוק „שנאמר בכלה יובאו ושמה יהיו“ —
אַ ראי' אַז דער אויבערשטער האָט בוחר
געווען בכל אַלס מקום הגלות פֿאַר אידן.

* (40) וכמש״נ: והוצאתי אתכם מתחת סבלות
מצרים גו' והבאתי אתכם אל ארץ גו' (ורא
ו, רח).

(41) ע״ד ערי מקלט — ליחיד בא״י עצמה.

(42) ולפרש״י הפירוש „כשם שאסור לצאת“
הוא בענין השני, שכשם שאסור לצאת מא״י מצד
קדושתה כך מבבל אסור לצאת מפני קדושתה
(לח״מ לרמב״ם הל' מלכים שם). אבל מ״מ אין
הלשון „כשם . . . כר״ מתיישב כ״כ, שהרי קדושתם
אינה שווה, דבא״י הוא מצד עצם קדושתה ובכל
מצד לומדי תורה שבה. אבל ראה לקמן הערה 48.
(43) וראה לעיל הערה 37.

בחירה פון אויבערשטן אין ארץ ישראל
וואָס ער האָט עס אָפּגעגעבן אידן⁴⁰.

ו. עפ״ז זיינען מובן דברי הרמב״ם
„כשם שאסור לצאת מהארץ לחוצה
לארץ כך אסור לצאת מבבל לשאר
הארצות“:

דער איסור יציאה וואָס איז פֿאַרבונדן
מיט קדושת המקום, מצד קדושתה, איז
שייך נאָר ביי ארץ ישראל; משא״כ דער
איסור יציאה וואָס קומט מצד דעם וואָס
דער אויבערשטער האָט דעם מקום בוחר
געווען אַלס וואוינאָרט פֿאַר אידן, אין

ב, כ, ג, יג. וראה מהר״ש שם דחיוב כפ״י למצות
הוא רק בא״י המקודשת) — או עכ״פּ לענין (סוריא
או) שאר הארצות שכבשום לאחר י א״י, שבספרי
(עקב יא, כד) איתא „שהמצות נוהגות שם“. וראה
בארוכה ע״ד עבר הירדן בלקו״ש ח״ג ע' 124*5
הערה 20 ובהמציאין שם. ואכ״מ.

(40) ובוה לכאורה פשוט שזהו רק בא״י שבחר
בה הקב״ה ולא בעבר הירדן ושאר ארצות
שכבשום.

ולהעיר שגם בחיוב תרו״מ י״ל ע״ד ב' אופנים
אלה:

(א) מצד קדושת הארץ, כפשטות לשון הרמב״ם
ספ״י מהל' ביהב״ת. הל' תרומות פ״א ה״ה.

(ב) כיון שהקב״ה בחר בא״י ונתנה לישראל
וזהו ארצם גם כפועל (היינו לאחר כבוש וחילוק
דוקא*) [שלכן (לכמה דיעות) לא הובאו במתנתן
דכלים פ״א מ״ו בזה „דא״י מקודשת מכל הארצות
כו״ — מנ״ח מצוה רפ״ד אות ו'. וראה משנה
אחרונה שם], וכיון ששבת לוי לא נטלו חלק
בארץ לכן צריך ליתן להם תרו״מ. ונפק״מ
להלכה בנוגע לסוריא ועוד. וראה רמב״ם הל'
שמיטה יובל פי״ג ה״א ובהשגת הראב״ד שם
הי' ובכש״מ שם (וראה פרש״י ורמב״ן שופטים
ית, א״ב). אבל ראה פרשת דרכים דרך הקודש
דרוש ששי. והאריכו בזה במפרשי הרמב״ם
ככ״מ ואכ״מ.

(* ולכאורה אפשר להעמיס זה גם בהרמב״ם
ספ״ל (ספ״א מהל' תרומות) שחיוב תרו״מ
מדאורייתא הוא רק כשכל ישראל שם שנאמר כי
תבואו ביאת כולכם כו״. אבל ראה צפנ״ט שם
ד, רבינו ז״ל כיון דמצריך ב' דברים כו״.

לויט דעם קען אויסקומען נאָך אַ נפק"מ צווישן די שיטות פון רש"י (ומא"י ר"י) און רמב"ם: לדעת רש"י, אַז דער טעם האיסור איז „לפי שיש שם ישיבות המרביצות תורה" איז מובן אַז אין פּאַל ווען די ישיבות המרביצות תורה זיינען (ניט אין בבל, נאָר) אין אַן אַנדער מדינה, דאַרף דאַרטן חל זיין דער איסור יציאה לשאר ארצות⁴⁸; לדעת הרמב"ם אָבער, אַז דאָס איז מצד בחירת הקב"ה בבבל אַלס דעם מקום הגלות, איז מובן אַז דער איסור בלייבט בלויז ביי דער יציאה פון בבל (און ניט ביי דער יציאה פון אַן אַנדער מקום תורה)⁴⁹, וואָס איז בדומה צו דער יציאה „מהארץ לחוצה לארץ".

ח. עפ"י ווערן מוסבר די אַנדערע דיוקים: א) וואָס דער רמב"ם זאָגט ניט

ולא שלט בהן לא אדום ולא יון כו' עיי"ש). והיינו כי בבל בעצם הוא מקום מסוגל לתורה יותר משאר ארצות ולכן בחר בה (וראה סידור יעב"ץ שם). אלא שלדעת הרמב"ם מכיון שלמדין זה מהכתוב „בבלה יובאו" גם כשבטל הטעם – לימוד התורה שבבבל – לא בטל האיסור. משא"כ לדעת רש"י. וראה לקמן בפנים.

48) כן משמע מפשטות לשון רש"י, וכן מפורש במאירי כתובות שם. בשטמ"ק (ועד"י בהפלאה) שם: לפי שיש בה ת"ח ושכינה היא בבבל בני כנישתא כו' כדאיתא במגילה – אבל ג"ז שייך ל"כל מקום שגלו" ד"שכינה עמהם", ככתבילת הסוגיא שם (מגילה כט, א). ולהעיר מהמשך דברי המאירי שם: משיגים כו' וזוכים ליהנות מזוי השכינה.

49) גם לפי המבואר בהערה 47, כפשוט.

(* במאירי שם: שכל מקום שחכמה ויראת חסא מצויין שם דינו כארץ ישראל. ומה מקור מפורש בנגלה (ככל ענינים שבפנימיות התורה) למאמר רבותינו נשיאנו (אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"נ ע"א ע"י תפא. לקו"ש ח"ב ע' 621) במענה לשאלה האם לנסוע לא"י. וזיליט פּאַרן קיין ארץ ישראל? – מאַך דאָ ארץ ישראל! – שזא כאילו הוא דר בא"י (כמאמר ר"י בגמ' שם (לענין 2ב). וכמאירי שם). ואסור לצאת משם כו'.

און כאָטש אַז דער פסוק רעדט וועגן כלי שרת, און דער מהרש"א⁴⁴ זאָגט אַז לפי"ז איז דאָס ניט קיין „לשון ציווי", נאָר „ירמ' מתנבא שכן יהי", לערנט דער רמב"ם ניט אַזוי, נאָר אפילו בנוגע די כלי שרת איז דאָס אויך אַ ציווי, ד. ה. אַז מ'טאָר די כלי שרת ניט אַרויסנעמען פון בבל אפילו אויב ס'וועט זיין אַ מעג-ליכקייט אויף דעם⁴⁵, נאָר „שמה יהיו".

און פון דעם פּאַרשטייט מען אויך בנוגע צו אידן, אַז בבלי האָט דער אוי-בערשטער אויסגעקליבן אַלס זייער אָרט פון מקום גלות, און זיי טאָרן פון דאָרט ניט אַרויסגיין⁴⁶.

ובמילא איז מובן, אַז אין דעם איז ניטאָ קיין אונטערשייד צווישן זמן גלות ראשון און גלות שני, וויבאַלד מ'געפינט אַז דוקא בבלי האָט דער אויבערשטער בוחר געווען אַלס גלות-אָרט אין אַן אופן פון „שמה יהיו" של קביעות, ע"ד בחירת הקב"ה אין ארץ ישראל באופן של קביעות פּאַר דעם זמן הגאולה ושנים כתיקונם⁴⁷.

44) חדא"ג כתובות שם.

45) וכ"פ בהפלאה (ועוד) שם.

46) ולדעת הרמב"ם מה שלא הובא הכתוב „בבלה יובאו גו'" במימרא דר"י אמר שמואל" – י"ל (בדוחק עכ"פ) דסמך ע"ז שכבר הביאו ר"י עצמו, אף שהוא הביאו לענין העלי' מבבל לא"י.

47) וראה לקמן בפנים.

(נסמן לקמן הערה 69) י"ל שגם לדעת הרמב"ם הבחירה בבבל (לגלות – גם בגלות שני) שייכת היא לזה ששם גלתה התורה* [וכדרז"ל עה"פ (מ"ב כד, יד) החרש והמסגר (ראה גטין פח, סע"א. וש"ג)] בגלות יכני' ואח"כ ע"י ר' חייא ובניו (סוכה כ, א), רב ושמואל וכו' (וראה תנחומא נח ג: וישבו בתורתן בבבל מן אותה שעה עד היום

(* ועד"ז לאידך, שגם לדעת רש"י היתה הבחירה בבבל כדלקמן בפנים סי"ב.

וואוינען אין ארץ מצרים און אויספירע-
נדיק אַז דער איסור „לשכון בה וכו'“ איז
„מפני שמעשי“ מקולקלין יותר מכל האר-
צות כו' — איז ער ממשיך אין הלכה ט'
אין דעם קצה ההפכי „אסור לצאת מארץ
ישראל לחוצה לארץ לעולם“ וואָס דאָס
איז בעיקר מצד דער קדושה וואָס איז דאָ
אין א"י לגבי שאר הארצות.

און אין דעם ענין פון קדושת א"י איז
דער רמב"ם ממשיך אין די ווייטערדיקע
הלכות „גדולי החכמים היו מנשקין על
תחומי ארץ ישראל כו' אמרו חכמים
כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין
וכו'“⁵².

און נאָכדעם ערשט אין הלכה י"ב
זאָגט ער דעם דין „לעולם ידור אדם
בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם
ואל ידור בחוצה לארץ. . שכל היוצא
לחוצה לארץ כאילו עובד ע"ז שנאמר כי
גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר
לך עבוד אלקים אחרים ובפורעניות הוא
אומר ואל אדמת ישראל לא יבאו" —

וואָס אין דעם איז ניט קיין הכרע
מצד וועלכן ענין דאָס איז, עס זיינען
דאָ ביידע טעמים: צוליב דער קדושה
מיוחדת וואָס אין א"י מצד השראת
השכינה, ווי ס'איז משמע פון דעם
לשון אַז „היוצא לחוצה לארץ כאילו
עובד ע"ז“⁵³, צוליב דעם וואָס דער
אויבערשטער האָט בוחר געווען א"י

„כשם שאסור לצאת מהארץ לבלב" (ב)
וואָס ער זאָגט ניט „כך אסור לצאת
מבבל לארץ ישראל“ (לויט דעם כס"מ). (ג)
וואָס ער פירט ניט אויס — ווי אין גמרא
— „עד יום פקדי אותם נאום ה'“.

אין דעם איסור יציאה מהארץ, מצד
בחירתה דורך הקב"ה, איז בכל גלייך און
איז כלול אין „חוק לארץ“; אַזוי אויך
אין דעם איסור יציאה מבבל, מצד בחירת
הקב"ה (אַלס מקום גלות), איז (לדעת
הכס"מ) א"י גלייך מיט שאר ארצות;
און לפי"ז איז אויך מובן, אַז דאָ איז
נוגע נאָר „בבלה יובאו ושמה יהיו“, אַז
דער אויברשטער האָט בוחר געווען בכל
אַלס מקום קבוע לגלות, אָבער ניט דעם
סיום הכתוב⁵⁰.

דאָקעגן ר"י אין דער גמרא ברענגט
יע דעם סיום הכתוב, וואָרום ער זאָגט
„כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה“,
און בשייכות צו עולה זיין קיין א"י איז
דאָס אויך (ובעיקר) מודגש אין סיום
הכתוב „עד יום פקדי אותם נאום ה'“,
אַז מ'זאָל זיך ניט אומקערן קיין א"י „עד
יום פקדי אותם“.

ט. לויט דעם איז פאַרשטאַנדיק דער
המשך ההלכות אין רמב"ם: נאָך די הל-
כות⁵¹ ופרטי דינים אינעם איסור צו

50) ומה שלדעת הכס"מ לא הביא הרמב"ם הא
ד, עובר בעשה, י"ל ש"ס"ל שזהו רק אסמכתא
„שכך מצינו הרבה מקומות בתלמוד שקורא עשה
לדבר שאינו אסור אלא מדרבנן“ (תרי" ברכות
טז, ב ד"ה ויש. רא"ש שם סט"ו ובמ"ק פ"ג ס"ג).
וכן מצינו דעת הרמב"ם גם בכתוב שבתורה,
ולדוגמא: ביומא (יט, ב) השח שיחת חוליו עובר
בעשה שנא' ודברת בם, וברמב"ם הל' דיעות (פ"ב
ה"ד) ליתא. וכן ברמ"א יו"ד סרמ"ו ס"ה „אסור
לדבר כו'“ (משא"כ בשו"ע אדה"ז שהביאו — הל'
תת"פ ג" ס"ה. או"ח סקני"ו סט"ז). ואכ"מ.
51) ה"ז וחי' בהל' מלכים שם.

52) שכל הנ"ל (גם איסור יציאה לדעת
הרמב"ם) הוא מצד עצם קדושת הארץ, קדושת
שכינה, ולא מצד חיוב מצות — ראה תשב"ץ שם
ס"ר בתחילת הסימן. כפ"פ שם. רדב"ז לרמב"ם
הל' סנהדרין פ"ד ה"ו, ובהמצויין בהערה 38.

53) ראה רמב"ן אחרי שם. כפ"פ שם. הפלאה
כתובות שם. ועוד. אבל במאירי כתובות שם:
שחוצה לארץ דירת קבע לגוים ולעכו"ם ואי
אפשר שלא ללמוד מדרכיהם.

מארץ ישראל⁵⁷, ווייל דאָ רעדט ער (אויך) די מעלת הבחירה פון א"י.

און דעריבער ווען ער קומט, בהמשך לזה, צום איסור יציאה מבבל לשאר ארצות מצד בחירת הקב"ה, איז ער מדייק „כשם שאסור לצאת מהארץ", וואָס דאָס איז מדגיש אַז דער איסור יציאה דאָ איז מטעם בחירת הקב"ה, וואָס אין דעם גלייכט זיך אויס די יציאה מהארץ מיטן איסור „לצאת מבבל כו", כנ"ל.

י. עפ"י איז מובן, וואָס מען געפינט כמה אמוראים וואָס האָבן עולה געווען מבבל לא"י, און מען מוז ניט זאָגן אַז זיי זיינען מחולק מיט ר"י (צי מיט ר"י אמר שמואל):

היות אַז דער איסור יציאה מבבל לא"י (ולשאר הארצות) איז ווי דער איסור יציאה מא"י לבבל – מצד בחירת הקב"ה (ניט מצד אַ טעם מיוחד – לדוגמא, רצון מלכותא – אין בבל) „כשם שאסור . . כן אסור", איז מובן (ויתירה מזה – כש"כ וק"ו) אַז אין דעם זיינען די זעלבע היתרים פון דעם איסור יציאה, ד. ה. פונקט ווי בנוגע יציאה מא"י לחו"ל, זיינען דאָ תנאים ווען מען מעג, ווי דער רמב"ם פסק'נט⁵⁸, „ללמוד

(וכדמשמע בה, שנאמר", וואָס ער רופט איר אָן (און זאָגט דעם טעם) „נחלת ה'" און איר אָפגעגעבן די אידן⁵⁴] וואָס עפ"י יומתק: וואָס ער שרייבט „שכל היוצא לחו"ל כאילו עועז" (היפך הב-חירה), ניט ווי אין גמרא⁵⁵ „שכל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוקה וכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוקה"⁵⁶ (ועד"ז בהלכה זו עצמה), און דערנאָך איז ער מרמז אויך דעם צווייטען טעם און איז מאריך און איז מסיים „ואל אדמת ישראל".

און דעריבער שרייבט דאָס דער רמב"ם צום סוף פון אַלע הלכות פון מעלת א"י, ניט (ווי עס האָט לכאורה געדאַרפט זיין דער סדר) אין אָנפאַנג פון די דיני א"י – פאַר דעם „אסור לצאת

(54) ולהעיר, שבגמרא כתובות שם למדו זה ממ"ש „לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים" ובתוספתא ע"ז פ"ה ה"ב „כל זמן שאתם בארץ כנען הריני לכם לאלקה כו" ומה שהרמב"ם לא כתבו – י"ל, לפי שנקט מסקנת הלימוד שבגמרא.

(55) וכן בתוספתא שם.

(56) שהלשון „הדר בא"י כמי שיש לו אלקה והדר בחו"ל כו" מורה (ענין) דהמשך ומביעות (וגם) שזהו מחמת קדושת הארץ והעדר הקדושה שבחו"ל (וכגירסא זו הביא הרמב"ן אחרי שם, בהמשך לקדושת הארץ שמושגת מאת הקב"ה לבד ואינה מקיימת עונרי עבירה כשאר ארצות כו, אף שבסמה"צ שם כ' „כל היוצא ממנה ודר בחו"ל היא בעיניך כו"), משא"כ ל' הרמב"ם „שכל היוצא לחו"ל כו" (רגע דהיציאה, וגם) שאינו מדגיש הקדושה שבהארץ שיש להדר בה, וי"ל שזהו לפי שמניח הארץ שחבר בה הקב"ה ונתנה לישראל.

אבל ראה שד"ח כללים מערכת כ' כלל עח שכן היתה גירסת הרמב"ם בגמ' (וכבתוספתא ע"ז שם. ספרא בהר (כה, לח) ואבות דר"ג (פכ"ז מ"ב) – בשינוי לשון, ששם מתחיל כל המניח א"י ויוצא כו' (תוספתא דר"ג, ו) ובספרא כל היושב בא"י כו' וכל היוצא כו').

(57) דהרי בתחילה הו"ל להביא החיוב „לעולם ידור אדם בא"י" ואח"כ איסור היציאה. ומזה מוכח לכאורה שענין אחר הוא, ואיסור יציאה אינו מטעם זה וגם לא מטעם חצות ישוב א"י. ואולי י"ל דמתחילה (בהלכה ט') כ' איסור מפורש „אסור לצאת מא"י כו", ואח"כ (בה"י) – הנהגות בקשר לחביבות הארץ, ומסיים „לעולם ידור אדם בא"י כו' שכל היוצא לחו"ל כו", שכל זה אינו מצוה, איסור וכיו"ב.

וכבר האריכו בכ"מ בדעת הרמב"ם בישוב א"י. וראה קונטרס „בעניני כולל חב"ד" שם. בהנסמך באנצ' תלמודית ערך א"י. אבנ"ז שם. ואכ"מ.

(58) שם הלכה ט'.

אָבער ביי רב און עד"ז ביי שמואל, כאָטש אַז אויך זיי האָבן עולה געווען מבבל לא"י, כדי ללמוד תורה, בשעת אָבער זיי האָבן דאָרט מקבל געווען אין לימוד התורה פון רבי וכו' אין אַ שלימור תדיקן אופן, האָבן זיי געמוזט זיך אומ-קערן לבבל⁶¹.

און נאָכמער: דוקא אין בבל איז זיי שפעטער צוגעקומען אויף דעם וואָס זיי האָבן געלערנט אין א"י, אין עיון ופּלפּול דתורה (און פּלפּול התלמידים), וואָס אין דעם איז געווען דער יתרון פון בבל אויף א"י⁶².

יא. כשם ווי ס'זיינען דאָ צוויי מעלות אין א"י – דאָס וואָס הקב"ה בחר בה מכל הארצות און די קדושה וואָס איז דאָ אין איר – אַזוי זיינען דאָ די ביידיע מעלות אויך ביי אידן: דאָס וואָס אידן זיינען די וואָס דער אויבערשטער האָט זיי בוחר געווען, און דאָס וואָס אידן האָבן אין זיך קדושה⁶³ מצד זייער פּאַרבונד מיט תורה ומצות.

און דער חילוק צווישן זיי: דאָס וואָס דער אויבערשטער האָט בוחר געווען די

תורה כו' וכן הוא יוצא לסחורה, אַזוי איז עס אויך בנוגע צו עלי' פון בבל לא"י (והיציאה לשאר הארצות) אַז אויב ס'איז ללמוד תורה⁵⁹ ולסחורה (וכיו"ב) איז מותר לצאת.

וויבאלד אָבער אַז דאָס איז נאָך אַ היתר צוליב אויספירן אַ תכלית (תורה, סחורה), איז כשם ווי ביי דער יציאה פון א"י לחו"ל לויט די תנאים המותרים, בלייבט ער אויך נאָכדעם (בנוגע לנדו"ז) אַ בן ארץ ישראל און ער איז חייב לחזור⁵⁹, אַזוי איז אויך בנוגע אַן עולה פון בבל לא"י בתנאים המותרים, בלייבט ער אויך בא"י אַ בן בבל (מצד דער בחירה אין בבל אַלס גלות) און ער איז מחוייב לחזור.

נאָך ס'איז דאָ אַ חילוק אין די תנאים און תכלית היציאה (או העלי'): בשעת ער איז יוצא לסחורה, איז אין דעם פּאַראַן אַ קצבה, און בשעת ער איז מרויח דאָרף ער זיך אומקערן; משא"כ דער וואָס איז יוצא „ללמוד תורה", וואָס דאָס איז בלי קצבה, איז כל זמן עס קען אים נאָך צוקומען אין לימוד התורה מעג ער בלייבן אין א"י.

עפ"ז איז מובן בפשטות וואָס כמה אמוראים האָבן עולה געווען מבבל לא"י, וואָרום דאָס איז געווען מצד דעם היתר; און די וואָס זיינען דאָרט געבליבן בקביעות איז דאָס געווען דערפּאַר ווייל אַזוי האָט זיך געפּאָדערט מצד זייער אופן פון לימוד התורה⁶⁰.

59 ראה שטמ"ק כתובות שם בהך דשלחי לי אחוה כו' „תהא חכם עוד יותר כו'".
*59) כּרמב"ם שם: „ויחזור לארץ". וראה תוד"ה ללמוד ע"ז יג, א.

60 או כדי ללמד תורה כו' חייא ובניו (סוכה כ, סע"א) וכיו"ב שאם ללמוד תורה מותר כ"ש ללמד תורה (וראה סידור יעב"ץ שם). ואף שבהיתר היציאה מא"י כו' הרמב"ם רק „ללמוד

תורה" י"ל (ע"פ המבואר לקמן בפנים) שבוה שמלמדה נתוסף גם אצלו ע"ד מתלמידי יותר מכולם כו'.

61 ראה יומא (פז, ב) ברב „דליזיל ולגמר אורייתא בבבל".

62 כּמובן מזה דשלחו מא"י סיני עדיף (סוף ברכות והוריות). ובירושלמי סוף הוריות דסידרן קודם לפּלפּול, אבל בבבלי (הוריות) נשארה האבעי' (הי עדיף: חריף ומקשה או מתון ומסיק) בתיקו ולא קבלו מה דשלחו מא"י סיני עדיף. ולהעיר מפ"י הר"ח (סנהדרין כד, א) במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי. וראה ד"ה אמר רבא תש"פ פ"א"י"ב ובהגמטן שם. לקו"ש ח"יג (ע' 32. 37-8). וש"נ.

63 וכמ"ש (ואתחנן ז, ו. ראה יד, ב): כי עם קדוש אתה לה"א, ובך בחר ה'. ובפרש"י (ראה שם): ועוד ובך בחר ה'.

דאָך ניט אין אַן אופן אַז דער עצם פון אַ אידן פאַרבינדט זיך (מלכתחילה) מיט עצמותו ומהותו ית', נאָר דאָס איז דורך אורייתא, תומ"צ.

און עפי"ז איז מובן דער דיוק אין מרו"ל, תלת קשרין⁶⁷ מתקשראן דא בדא ישראל מתקשראין באורייתא ואורייתא בקוב"ה" – וואָס לכאורה זיינען דאָך דאָ נאָר צוויי קשרים (צווישן ישראל און אורייתא און צווישן אורייתא און קוב"ה)? נאָר די הסברה איז אַז אויסער די התקשרות ע"י התורה איז דאָ אַ קשר וואָס בינדט זיי די אידן מיטן אוי"ב ערשטן אָן שום ממוצע, מצד בחירתו ית'⁶⁸ און דעריבער איז עס תלת קשרין (בדוגמת טבעת).

יב. מ'האָט פריער מבאר געווען דעם חילוק צווישן שיטת הרמב"ם און שיטת רש"י (והמאירי): לדעת הרמב"ם איז דער איסור לצאת מבבל לשאר ארצות מצד בחירת הקב"ה, און לדעת רש"י – "לפי שיש שם ישיבות המרביצות תורה";

היות אָבער ס'איז דאָך אַ כלל⁶⁹ אַז „אפּושי מחלוקת לא מפשינן“, י"ל אַז אויך לדעת רש"י והמאירי איז דאָ ענין הבחירה אין בבל, נאָר די בחירה גופא איז פאַרבוּנדן מיט קדושת התורה וואָס איז דאָ אין בבל, ובמילא בשעת אין בבל

67 בזהר שם ג' דרגין. אבל בכ"מ בדא"ח הובא תלת קשרין. ראה סה"מ היש"ת ע' 61 בהערות.

68 ומצד זה משפיעים ישראל בתורה (מברכים – גם מל' ברכה והמשכה – בתורה). ע"ד דוד ה' מחבר תורה שלמעלה בקוב"ה (ראה זחי"ב רכב, ב. לקו"ת שלח נא, א). וראה לקו"ת פרשתנו צא, ד. ראה כט, ג.

69 ראה בהנסמן ביד מלאכי כללי שני התלמודים ס' יוד (לענין מחלוקת בבלי וירושלמי). שד"ח כללי הפוסקים סט"ז אות נב. דרכי שלום (נדפס בשד"ח כרך יוד בסופו) כללי הש"ס אות ל' ס' רנז.

אידן פון אַנדערע אומות, „ובנו בחרת מכל עם ולשון“, איז ניט פאַרבוּנדן מיט זייער מעלה וקדושה⁶³ מצד תורה ומצות, וואָרום דעמאָלט איז עס ניט קיין ענין פון בחירה; בחירה אמיתית איז שייך אין אַן אופן וואָס ס'איז דאָ אַ דמיון צווישן צוויי זאָכן פון וועלכע מ'איז בוחר⁶⁴ – און מיט'ן כח הבחירה קלייבט מען אויס איינע פון זיי. און דעריבער, וויבאלד אַז מצד מעלת הקדושה און תורה ומצות איז ניט שייך קיין שום דמיון צווישן אידן און כל העמים, לייגט זיך דאָ ניט דער ענין הבחירה. מוז מען זאָגן, אַז די בחירה איז ניט צוליב קדושת ישראל, נאָר אדרבה, מצד דער בחירה פון אוי"ב ערשטן איז אין זיי נמשך געוואָרן קדושה וכו'.

לפי"ז קומט אויס: אַז די התקשרות פון אידן מיטן אויבערשטן מצד בחירת הקב"ה איז אַן עצמות'דיקע און ריט אַן אין עצם פון אידן מער ווי די התקשרות מצד זייער קדושה און תומ"צ, וואָס דאָס איז, כביכול, ווי אַ דבר נוסף.

אין קלאָרערע ווערטער: די התקשרות פון אידן מיטן אויבערשטן מצד בחירה איז ווי עצמותו ומהותו פאַרבינדט זיך מיט עצמותו ומהותו פון אַ אידן; די התקשרות פון אידן מצד זייער קדושה, וואָס זי קומט דורך תורה ומצות וועלכע זיינען חכמתו ורצונו ית' – (וואָס מצוה איז דאָך מל' צוותא וחיבור⁶⁵, ווערט ער דורכדעם פאַרבוּנדן מיטן אויבערשטן; און אַזוי אויך דורך תורה, אַז ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה⁶⁶) איז עס

64 ראה תניא פמ"ט (ע, רע"א). וראה לקמן הערה 70.

65 לקו"ת בחוקותי מה, ג.

66 ראה זחי"ג עג, א.

ובמילא דורך די התקשרות שע"י התורה ומצות ווערט דורכדעם אויך נתגלה דער טיפערער פארבונד פון אידן מיטן אויבערשטן, די התקשרות מצד הבחירה.⁷¹

ממדרגה ששייכת איזו תפיסת מקום הנהגה, ואינו מעצמותו שלמעלה מכל סיבה וענין. ובחירת הקב"ה בישראל היא מצד גופם שאינה משום מעלת הגוף, ורק מצד שהוא ית' בחר בו, היא מבחי' עצמותו ומהותו ממש (ראה בכ"ז בארוכה לקו"ש ח"א ע" 5 ואילך).

ולאידך: מעלה בהנשמה שאינה בהגוף בזה שהיא עצמה בן להקב"ה, וחלק אלקה ממעל ממש, משא"כ הגוף שמצד עצמו, נדמה בחומריותו לגופי אוה"ע, ורק שהקב"ה בחר בו, הרי גם לאחרי שחבר בו, המעלה היא מצד הבורח ולא (כ"כ?) מצד הגוף, ואין מעלה זו מתאחדת בו כ"כ עד שתהא ניכרת בו.

71 ועד"ז בנשמה וגוף, כנ"ל, שע"י קישור הנשמה בהגוף שאז הם נעשים כאחד ועד שכל חיי הגוף הוא נשמתו, הנה אז נקבעת בהגוף גם המעלה דנשמה, והיא שבחירת העצמות שישנה בהגוף, באה לו (ע"י הנשמה) בפנימיות ובגילוי, אשר זה (בחירת העצמות) נעשה מציאותו.

וראה בארוכה שיחת כ"ף מנ"א תשל"ב, שי"ל שזהו הטעם שהגוף נפסד בסילוק הנשמה ממנו (אף שבו דוקא היא בחירת העצמות, שהיא בחירה נצחית) – כי הגוף כמו שהוא לעצמו, הרי המעלה שבו (בחירת הקב"ה) אינה בגלוי במציאותו. ולכן גם לאחרי שפעלה בו הנשמה (במשך זמן היותה בגוף) שתקבע בו מעלה זו בפנימיותו ועד שהיא תהי' כל מציאותו, הנה כאשר בצאת הנשמה מהגוף מסתלקת ממנו מעלתו זו (היינו שענין הבחירה אינו מתאחד עוד עמו) – נפסלת אז (ס"ט) כל מציאותו. ולכן גם צדיקים חוזרים לעפרם שעה אחת לפני תחילת (שבת קנב, ב). בדוגמת הלוחות, שלאחרי שה"מכתב אלקים" חרות בהם, נעשה זה כל מציאותם, וכאשר "פרח הכתב מעליהן" – "אין בהם ממש". כמו שנתבאר בארוכה בלקו"ש ח"ד ע" 30 ואילך.

אלא שבנוגע להגוף, מכיון שבחירת הקב"ה

ווערט אויס הרבצת התורה, ווערט אויך בטל איר בחירה; אָבער בנוגע לארץ ישראל איז אַנדערש, און איר בחירה איז ניט מצד דער קדושה וואָס אין איר (אדרבא די קדושה קומט מצד ולאחרי הבחירה), וואָרום וויבאַלד אַז בחירת הקב"ה אין א"י איז אַ בחירה עצמית – (כשברא העולם), זי איז נחלת ה', און ער האָט עס אָפּגעגעבן אידן מיט אַ ברית עולם אַלס דעם מקום העצמי פון אידן (ניט ווי ביי בבל וואָס איז צוליב גלות), דערפֿאַר איז דאָרט די בחירה אַ נצחיות'דיקע, און דער ענין הקדושה וכו' שבא"י פּועל'ט אויך דעם גילוי פון אָט דער בחירה.

וועט מען עס פֿאַרשטיין פון דעם ווי דער ענין איז ביי אידן:

אעפ"י אַז ס'איז דאָ אַ מעלה אין דער התקשרות פון אידן מצד הבחירה, ישראל וקוב"ה, וואָס דאָס איז מצד עצמותו ית' כנ"ל, איז אָבער דאָ אויך אַ מעלה אין דער התקשרות מצד קדושתם, מצד התורה ומצות:

אין דעם פֿאַרבונד מצד בחירה אַליין, היות אַז דאָס איז נאָר מצד בחירתו של הקב"ה און ניט צוליב אַ געוויסער מעלה, איז אפילו לאחרי בחירת הקב"ה זעט זיך דאָס ניט אָן אין דעם נבחר באופן גלוי.

משא"כ דער קישור מצד קדושתם בתו"מ, איז דאָך דאָס אַ מעלה בעצמה וגלוי, דאָס אַליין איז אלקות ובגלויו⁷⁰,

70 ועד"ז הוא בנשמה וגוף דישראל: „ובנו בחרת מכל עם ולשון הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם” (תניא שם. תו"ש ע" 120). וקדושת ישראל הוא בעיקר מצד נשמתם (שהיא המקיימת התו"מ ע"י הגוף).

ולפ"ז יש מעלה בהגוף דישראל על נשמתם, שאהבת הקב"ה לישראל מצד נשמתם היא כעין אהבה טבעית כמו אהבת האב לבנו דנשמות הם „בני מלכות”. היינו שאהבה זו שרשה

(* ועד"ז המבואר בכ"מ (ד"ה שובה תרנ"ט. ועוד) דאף שהגוף יר לו חיות המקיימו בפ"ע מלבד הנפש, הרי גם חיות זו (נמשך ג"כ ע"י הנפש ולכן בהסתלק הנפש מהגוף, נפסק גם המשכח חיות של הגוף.

נצחי, וואָס דאָס ווערט דער מהות פון דעם דבר הנבחר, פונדעסטוועגן, ווייַ באַלד דאָס קומט מצד בחירת הקב"ה, איז דער גילוי דערפון פאַרבונדן מיט דער קדושה בפועל וואָס איז דאָ אין א"י.

וי"ל אַז דאָס איז דער טעם וואָס בשעת דער רמב"ם רעדט וועגן דעם איסור יציאה מא"י וכיו"ב, טיילט ער ניט פאַר נאַנדער בפירוש צווישן די צוויי מעלות – בחירת הקב"ה און קדושתה (ער איז דאָס מדגיש בלויז ווען ער רעדט לגבי איסור יציאה מבבל, כנ"ל), וואָרום אויך מעלת הבחירה איז פאַרבונדן, בנוגע צו איר גילוי – מיט קדושת א"י⁷³;

און דער תכלית השלימות בזה וועט זיין לעת"ל, וואָס בקרוב ממש „יבואו ישראל שנקראו נחלה לארץ שנק' נחלה ויבנו בה"מ"ק שנקרא נחלה בזכות התורה שנקראת נחלה"⁷⁴.

(משיחות יו"ד שבת וש"פ בשלח תשל"ו)

73) ועפ"ז יומתק בנוגע לתרו"מ – ראה לעיל

הערה 40.

74) מכילתא בשלח טו, יז.

וואָס לפי"ז איז מובן וואָס מ'דאַרף אַנקומען צו דעם וואָס ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה, כאָטש אידן זיינען פאַרבונדן מיט אלקות אַליין מצד בחירתו ית', נאָר דאָס איז דערפאַר ווייל דער גילוי אין איחוד פון בחירה ביי אידן קומט דורכן קישור מיט אורייתא⁷².

יג. עפ"ז איז מובן אויך בנוגע לא"י: אעפ"י אַז בחירת הקב"ה איז אַן ענין

היא בחירה נצחית, א"י הפסד אמיתי, ולכן כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב (סנה' ר"פ חלק) שיקומו בתחה"מ נשמות בגופים^{**}. וראה לעיל ע' 234 הערה *52, ע' 235 הערה 58.

72) ראה המשך תרס"ו ד"ה וידבר גו' במדבר סיני בסופו. ובכ"מ. ולהעיר ש„ובנו בחרת" הי' במתן תורה (ראה שו"ע אדה"ז סי' ס"ד).

** וע"פ הנ"ל שגילוי הבחירה בהגוף הוא ע"י הנשמה דוקא, אולי יש לבאר זה שאלו שאין להם חלק לעוה"ב במשנה שם, היינו שגופם כלה. ראה בהמובא בתשובות וביאורים סי' ח' ס"ד* וראה הערה 5 שם. לעיל במקומות שנשמנו בפנים ההערה.

* אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' קמח ואילך. המו"ל.

